

Maritim strategi för Västra Götaland

Antagen av regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen
19 februari 2008

Innehållsförteckning
Maritim strategi för Västra Götaland

Förord	3
Sammanfattning	4
Bakgrund till den maritima strategin för Västra Götaland	10
Vision för den maritima strategin	15
Kort bakgrund om maritima sektorns framväxt i Västra Götaland	17
Den maritima sektorn – en branschbeskrivning	19
Framtidsfrågor och inriktningsmål för maritima sektorn	26
Den maritima strategin som utgångspunkt för fortsatt utvecklingsarbete	30

Förord

Västra Götaland är Sveriges mest utpräglade havsregion. Den maritima sektorn i Västra Götaland omfattar många olika verksamheter – alltifrån rederier, hamnar och havsforskning till en levande tradition av tångbad och yrkesmässigt ostronfiske.

Havet har präglat västkusten så länge det funnits mänskliga bosättningar i området, och det var genom havet som välståndet längs kusten kunde byggas. De maritima näringarna är en del av bohusläningarnas identitet som ständigt hittar nya uttryckssätt. Det senaste är framväxten av vågkraftföretag som testar sina prototyper i Västerhavet.

Men de maritima näringarna kännetecknas inte bara av salthalten utan är också utbredda i de stora sjöarna. En maritim strategi för Väneren håller på att ta form och den binder samman kommuner i både Västra Götaland och Värmland.

Arbetet med den maritima strategin har gått hand i hand med Västra Götalands engagemang i EU:s havspolitik. Sverige är ett av EU:s mest maritima länder med den längsta kuststräckan bland medlemsstaterna. Det finns många möjligheter att påverka Europas havspolitik men också att få draghjälp i utvecklingen genom samverkan med andra kust- och havsregioner som satsar på kunskapsbaserad utveckling.

Den maritima strategin för Västra Götaland antogs av Regionfullmäktige i Västra Götalandsregionen 19 februari 2008. Utöver de aktiviteter som redan pågick har en lång rad samarbeten och projekt påbörjats sedan strategin sjösattes. Strategin togs fram inom ramen för ett brett partnerskap med företrädare för näringsliv, forskning och utveckling, kommuner och organisationer som verkar inom det havsanknutna området.

I strategin pekas 13 olika arbetsområden ut med sammanlagt 85 olika inriktningsmål. Västra Götalandsregionen arbetar vidare med partnerskapet för att ta fram ett förslag till handlingsplan för att prioritera bland de många angelägna målen och sätta en tidtabell för att genomföra strategin.

Läs mer om maritim utveckling i Västra Götaland på www.vgregion.se/maritimutveckling

2009-04-30

Kent Johansson
Regionråd

Bertil Törsäter
Regionutvecklingsdirektör

Sammanfattning

Västsverige har en omfattande och betydelsefull maritim sektor som betyder mycket för sysselsättning och tillväxt, för regionen och hela landet. Den maritima sektorn är beroende av en levande marin miljö med god status.

För att vidareutveckla den maritima sektorn behövs en strategi som samlar aktörer kring en målbild och vision för utvecklingen. Västra Götalandsregionen har tagit på sig arbetet att utarbeta en maritim strategi tillsammans med regionens alla berörda intressenter, inte minst de maritima näringarna.

Strategin bygger på en vision för den maritima sektorn i Västra Götaland, inspirerad av arbetet i våra grannländer: ***”Gemensam kurs för Blå Väst: Västsverige skall vara en av Europas ledande maritima regioner med lösningar inriktade på innovation och miljöanpassad tillväxt”***.

Det västsvenska maritima partnerskapet är den sammanhållande plattformen för den maritima strategin i nära samarbete med Beredningsgruppen för regionutveckling.

Det västsvenska maritima partnerskapet är den sammanhållande plattformen för den maritima strategin i nära samarbete med Beredningsgruppen för regionutveckling.

Information och kunskap om den maritima strategin äger rum kontinuerligt i Västra Götaland. Avsikten är att de inriktningsmål som tagits fram skall leda till aktiviteter i berörda branscher, geografiska områden och kommuner. Strategin förutsätter att initiativ till samarbeten och projekt tas av t ex kommunalförbund, kommuner, branschorganisationer, företagskluster, nätverk av berörda aktörer, högskolor och FoU-institut. Västra Götalandsregionen kommer att följa och stimulera detta arbete.

En strategi måste vara ett levande dokument. Omvärlden förändras och det är omöjligt att förutse allt som händer. Utvärdering och revidering av den maritima strategin och de strategiska insatserna är därför viktiga återkommande insatser för att driva utvecklingen framåt.

I strategin formuleras centrala utvecklingsfrågor och mål för sektorns utveckling. Dessa är:

1. Hållbar tillväxt genom satsning på sjöfart och logistik

- 1.1 Stärk Västra Götaland med Göteborgsregionen som nodiskt transport- och logistikcentrum, och möjliggör att 100 miljoner ton gods skall passera Göteborgs Hamn år 2020
- 1.2 Bygg bort flaskhalsarna för svensk industri genom att utveckla intermodala transportlösningar som ger effektiva flöden till och från Göteborg och övriga västkusthamnar
- 1.3 Effektivisera transportnätets infrastruktur genom investeringar i väg, järnväg, broar etc
- 1.4 Utveckla sjötransporterna till och från Vänern

2. *Bevara marinbiologisk mångfald och de marina ekosystemens status*

- 2.1 Öka kunskapen om betydelsen och nyttan av marinbiologisk mångfald i de marina ekosystemen i Västerhavet, svenska havsområden och generellt
- 2.2 Öka forskningen om nya användningsområden av marinbiologiska resurser, t.ex. inom det biotekniska området (blå bioteknik)
- 2.3 Verka för resursanvändning i den maritima sektorn som baseras på en praktiskt tillämpbar ekosystemansats

3. *Bevaka och analysera tillståndet i havsmiljön samt initiera åtgärder för förbättring*

- 3.1 Samarbetet mellan forskning, myndigheter och andra aktörer i regionen måste förbättras för att det skall finnas en aktuell och relevant bild av tillståndet i den marina miljön
- 3.2 Iakttagelser om att tillståndet i havet försämras skall leda till samverkan för åtgärdsförslag
- 3.3 Aktörer med verksamhet i regionen måste agera gemensamt för att få till stånd aktionsplaner och regelverk för havsmiljön
- 3.4 Samarbetet med grannar kring ett gemensamt havsområde – Skagerrak och Kattegatt – måste prioriteras

4. *Rekrytering av nya generationer arbetskraft till den maritima sektorn*

- 4.1 Investera i attraktiv och modern utbildning för maritima professioner
- 4.2 Öka rekryteringen av kvinnor till den maritima sektorn
- 4.3 Öka rekryteringen av unga människor med invandrarbakgrund
- 4.4 Använd nya metoder och medier för att öka intresset för den maritima sektorn
- 4.5 Utbyt positiva erfarenheter av rekryteringsåtgärder mellan branscher och företag
- 4.6 Skapa en gemensam transnationell arbetsmarknad i branscher med akuta rekryteringsbehov
- 4.7 Finansiera transnationella utbildningar i joint-ventures
- 4.8 Utveckla mentorprogram för den maritima sektorn

5. *Utnyttja den miljö- och säkerhetsmässiga potentialen i maritima transporter*

- 5.1 Utveckla och implementera säkerhets- och riskhanteringssystem för ökad säkerhet
- 5.2 Etablera Västra Götaland som kunskaps och forskningscentrum för miljöanpassade drivmedel för sjöfarten
- 5.3 Minimera utsläppen av svavel- och kväveoxider
- 5.4 Använd renare drivmedel i maritima transporter
- 5.5 Minska utsläppen av toxiska substanser bl.a. toxiska påväxthämmande substanser
- 5.6 Inför ett kreditbaserat handelssystem för att reducera NO_x och SO_x emissioner så att de hamnar under IMO:s gränsvärden
- 5.7 Effektivisera och minska miljöbelastningen av transporter till och från hamnarna i Västra Götaland
- 5.8 Satsa på effektiv närsjöfart

6. *Stärk utvecklingen av den marintekniska industrin och fritidsbåtvarven i Västra Götaland*

- 6.1 Bilda en plattform för marinteknisk industri inkl fritidsbåtvarvsverksamhet i Västra Götaland
- 6.2 Skapa ett väl fungerande och internationellt etablerat, marintekniskt kluster
- 6.3 Verka för triple helix-samarbete mellan marintekniska företag, forskning och offentliga aktörer
- 6.4 Öka antalet innovationer, företag och marknadsandelar för klustret

7. *Uthållig fiskerinäring genom satsning på kvalitet, miljöanpassning och samverkan*

- 7.1 Förbättra samordningen mellan den gemensamma fiskeripolitiken och andra maritima politikområden
- 7.2 Öka det lokala och regionala inflytande över fiskeriförvaltningen genom att införa samförvaltning vid både kust och sjö, när det är möjligt och ett effektivt sätt att öka hållbarheten
- 7.3 Verka för att näringsuttaget ur fiskbestånden blir så effektivt som möjligt genom t ex produktutveckling baserad på dåligt utnyttjade men högvärdiga arter
- 7.4 Utveckla hållbar förvaltning, baserad på effektiva styrmedel som utgår ifrån ekonomiska incitament
- 7.5 Bidra till utveckling av en fiskeriförvaltning som baseras på ekosystemansatsen

- 7.6 Utveckla miljöanpassade marina livsmedel med hög kvalitet
- 7.7 Gör de marina livsmedlen spårbara ner till den enskilda fångsten/produktionen
- 7.8 Öka närheten och kontakterna mellan fiskaren/producenten, handelsleden och konsumenten
- 7.9 Verka för ökad fisketurism
- 7.10 Utveckla logistik och teknik för odling av musslor och andra skaldjur
- 7.11 Följ utvecklingen av fiskodling och tillämpa praktiskt i Västra Götaland då det finns miljömässiga och tekniska förutsättningar
- 7.12 Stärk fiskevårdsinsatserna

8. *Förbättra kunskapen om havet, förstärk forskningen och överför de maritima möjligheterna till hållbar tillväxt och utveckling*

- 8.1 Verka för att en växande andel av nationella maritima forskningsmedel lokaliseras till Västra Götaland
- 8.2 Öka integrationen mellan utbildning, forskning och innovation på det maritima området
- 8.3 Verka för att Västra Götalands maritima forskning blir ett starkt sammanhållet varumärke i Europa och att regionen blir en mer attraktiv samarbetspartner i FoU-samarbeten
- 8.4 Verka för att Västra Götaland blir en globalt ledande FoU-region kring klimat och havsmiljöfrågor
- 8.5 Satsa på ett centrum för maritima innovationer med särskilt fokus på att skapa kunskapsutbyte mellan företag, akademi och offentlig sektor i syfte att få fram fler internationellt konkurrenskraftiga maritima innovationer
- 8.6 Verka för att andelen patent och vetenskapliga artiklar som publiceras baserad på maritim forskning i Västra Götalandsregionen ökar
- 8.7 Verka för att Lighthouse blir det ledande centret för sjöfart- och logistikforskning i Norden, med växande andel EU-finansiering
- 8.8 Verka för bildandet av ett nationellt havsmiljöinstitut i Västra Götaland. Institutet skall bl.a. leverera kvalitetssäkrad kunskap om Sveriges havsområden till svenska myndigheter, näringsliv samt internationella fora.

9. Realisera möjligheterna till offshoreproduktion av förnyelsebar energi

- 9.1 Verka för ökad forskning kring offshoreproduktion av förnyelsebar energi, främst våg- och vindenergi
- 9.2 Utred konsekvenserna för havsmiljön av energiinstallationer
- 9.3 Öka forskningen kring zonerings av maritima områden med målet att effektivisera maritimt resursutnyttjande
- 9.4 Etablera pilotanläggningar för våg- och vindenergi som kan fungera som best-practise i internationell samverkan
- 9.5 Satsa på samverkan med maritima regioner och kluster som kompletterar kompetens och näringsliv i Västra Götaland

10. Möt klimateffekterna i maritim och kustnära miljö

- 10.1 Öka forskningen kring effekterna i marin och akvatisk miljö av klimatförändringen
- 10.2 Påbörja anpassningen av maritima näringar till ett förändrat regionalt klimat
- 10.3 Öka regional, nationell och interregional samverkan för att förbereda kust- och strandnära områden för högre havs- och vattennivå
- 10.4 Berörda aktörer inleder konkreta samarbeten i bl.a. kommunerna vid Vänern, Vättern, Göta älv och längs kusten

11. Utveckla hållbar kustturism och maritim upplevelseindustri

- 11.1 Bevara den marina miljö kvaliteten som är en förutsättning för besöksnäringen
- 11.2 Öka tillgängligheten till kusten med allmänna transportmedel
- 11.3 Använd kustzonplanering som ett instrument i utvecklingen av den maritima besöksnäringen
- 11.4 Utnyttja Västra Götalands unika maritima kulturarv i besöksnäringen
- 11.5 Stärk sambandet mellan den maritima besöksnäringen och maritima basnäringarna, t ex marina livsmedel, genom satsningar på maritim gastronomi baserad på närfiskat samt utveckling av fisketurism
- 11.6 Utveckla aktiviteter för att förlänga turistsäsongen längs kusten
- 11.7 Marknadsför kust och hav för nya besöksgrupper
- 11.8 Utveckla utbudet av den kunskapsbaserade och ekologiskt baserade maritima besöksnäringen

- 11.9 Ta vara på potentialen för tillväxt i besöksnäringen i Vänerns attraktiva miljö, liksom i andra insjöar med möjligheter att utveckla båt och sjöturism

12. Effektivitet och samverkan i fritidsbåtsnäringen

- 12.1 Bevara och utveckla Västsveriges ledande position som tillverkare av småbåtar
- 12.2 Skapa ett väl fungerande och internationellt erkänt fritidsbåtskluster
- 12.3 Verka för triple helix-samarbete inom fritidsbåtsektorn
- 12.4 Öka antalet innovationer, företag och marknadsandelar för klustret
- 12.5 Verka för hållbar utveckling av marinor och småbåtshamnar

13. Bevara och utveckla Västra Götalands maritima identitet

- 13.1 Stärk skyddet av västkustens maritima miljö och bevara miljökvaliteten
- 13.2 Verka för bevarad och ökad tillgänglighet för allmänheten till strand- och kustområden
- 13.3 Bevara kulturhistoriska miljöer och föremål vid både hav och inre vattenområden för att koppla samtiden till den maritima historien
- 13.4 Satsa på utbildning om havet, dess betydelse och utmaningar
- 13.5 Öka kunskapen om den maritima historien och dess betydelse för Västra Götalands utveckling
- 13.6 Öka medvetenheten om sambandet mellan den historiska miljön och dagens maritima verksamheter och samhällsutvecklingen i stort
- 13.7 Öka utbildningsinsatserna om havsmiljöns och den maritima sektorns betydelse och potential
- 13.8 Skapa maritima besökscenter för skolungdom, allmänhet och tillresta besökare
- 13.9 Utarbeta bevarandeplaner för historiskt betydelsefulla skärgårdsmiljöer
- 13.10 Verka för ökade möjligheter till åretruntboende i skärgårdssamhällen
- 13.11 Använd erfarenheterna från ostindiefararen *Götheborg* om hur det maritima kulturarvet kan användas som en plattform för samarbete och utveckling

1. Bakgrund till den maritima strategin för Västra Götaland

I samarbete med kommunerna i Västra Götaland har Västra Götalandsregionen (VGR) bestämt sig för att arbeta fram en maritim strategi för Västra Götaland. Den maritima strategin tar sin utgångspunkt i Vision Västra Götaland och i regionala tillväxtprogram. I flera av dessa nämns maritima branscher som prioriterade verksamheter. Berörda kommuner såväl som VGR bedömer att det maritima området är väsentligt för Västra Götaland.

Västerhavet, Väneren och Vättern präglar geografin och naturen i Västra Götaland. En övergripande utmaning är att bevara havets och insjömiljöernas kvalitet, och att förhindra att dessa unika och sårbara värden utsätts för risker genom ekologiska balansen undermineras. Det är en målsättning som gäller Västra Götalands hela akvatiska system; den marina miljön och havskusten, vattenmiljön och kusterna i och kring Väneren, Vättern, andra sjöar och vattenvägar.

1.1 Definitioner av begreppet ”maritim”

Begreppet maritim är inspirerat av EU:s arbete med en framtida havspolitik, som lades fram i en grönbok från EU kommissionen år 2006. Den engelska beteckningen på detta arbetsområde är ”maritime policy”. Trots att EU saknar en explicit definition av det maritima området framgår att man utgått ifrån ett uttalat holistiskt synsätt. Den maritima politiken tar ett brett grepp, som omfattar alla kategorier civila verksamheter, näringsliv, myndigheter, forskning, politikområden och lagstiftning som har att göra med havet. I vissa sammanhang förknippas maritim främst med sjöfart. I den maritima strategin har vi liksom EU dock en betydligt bredare tolkning av begreppet då vi i princip innefattar alla verksamheter som är relaterade till havet.

Enligt Svenska Akademiens Ordbok (SAOB) kännetecknar maritim det ”som (företrädesvis) förekommer vid havet och som betingas av närheten till havet”. Maritim betyder något som tillhör havet, enligt Wikipedia. I den maritima strategin för Västra Götaland avser ”maritim” just aktiviteter och näringsliv som är kopplade till havet och ”betingas av närheten till havet”. Det betyder att aktiviteterna är beroende av havet för att kunna utföras: Sjöfart är beroende av havet för sina transporter, fiske för tillgång till sin råvara samt kust- och havsturism baseras på bad, båtliv, dykning etc.

Även om havet och havsmiljön i sig inte är liktydigt med det maritima så är forskning och studier om havet samt åtgärder för havsmiljön ”maritima” i meningen att de är just aktiviteter och verksamheter som har samband med och ”betingas av” den marina miljön.

Eftersom alla maritima aktiviteter också leder till verksamheter på land innebär den maritima strategin att fokus ligger både på land och vatten och särskilt gränssnittet däremellan. Geografiskt handlar det ofta om kustregioner.

1.2 Den maritima strategins geografiska omfattning

Den maritima strategin för Västra Götaland omfattar också Vänerområdet, de inre vattenvägarna och Vättern. Även i dessa områden pågår aktiviteter som bygger på närheten till den akvatiska resursen, sjöfart, vattenrelaterad turism, fiske och nyttjande av miljömässigt känsliga områden.

Under arbetet med strategin har intresset varit stort från inre vattenområdena, och det finns en potential att utveckla nyttjandet av dessa områden för t ex sjöfart och besöksnäringen. Den historiska kopplingen mellan kust- och inlandsområden i Västra Götaland har ofta varit vattenrelaterad och det finns i den meningen ett gemensamt marint kulturarv.

Ett kunskapsbehov har kunnat konstateras när det gäller de inre vattenområdena. Ett ökat samarbete mellan den etablerade akvatiska utbildningen och forskningen i Göteborg och vid Bohuskusten, och nya kunskapsområden kring vatten som växer fram kring det inre vattenområdet är ett sätt att öka kontaktytorna.

Hallands kust mot Västerhavet är ett annat område som har många viktiga kopplingar till de havsanknutna verksamheterna i Västra Götaland. Det finns också ett uttalat intresse att samordna utvecklingsinsatser på fiskets områden mellan Halland och Västra Götaland.

Västra Götalands koppling mellan havskusten och en av Europas största insjöar är en unik förutsättning för utvecklingen av regionens maritima sektor som tas till vara i strategin.

1.3 Den maritima sektorns konkurrensvillkor

Närheten till havet och vatten är grunden för många arbetstillfällen och företag i Västsverige. Bara i sjöfartsklustret i den geografiskt avgränsade Göteborgsregionen finns det omkring 25000 sysselsatta, enligt en aktuell studie från Internationella Handelshögskolan i Jönköping. När man lägger till andra hamnar respektive branscher inom den maritima sektorn kan man alltså dra slutsatsen att det finns mer än 50000 sysselsatta i hela den maritima sektorn i Västra Götaland.

I ett globalt perspektiv är den maritima sektorn starkt konkurrensutsatt. Flertalet branscher är beroende av en stor exportandel. Konkurrensen med etablerade och nya producenter om marknadsandelar är knivskarp. För Sverige och Västra Götaland är det viktigt att ta tillvara sina framgångsfaktorer för att behålla och utveckla marknaderna. Det gäller t.ex. marina transporter, maritim teknik och fritidsbåtnäringen, men också branscher som marina livsmedel och maritim besöksnäring.

Bevarad kvalitet på de marina ekosystemen och kunskap om dessa är väsentlig för all havsanknuten verksamhet eftersom verksamheterna påverkar havsmiljön. Vissa branscher är också direkt och ofta på kort sikt beroende av en hög miljö kvalitet för att deras konkurrenskraft skall bestå, t ex gäller detta maritim besöksnäring och fiskerinäringen.

1.4 Den västsvenska maritima sektorn i ett omvärldssammanhang

Med EU:s längsta kust är Sveriges maritima verksamheter utspridd över landet. Förutom västkusten finns det ett maritimt näringsliv och havsanknutna verksamheter från Norrbotten till Malmö. Men i de branscher som sammantaget utgör den maritima sektorn finns det en tydlig koncentration av verksamhet i Västra Götaland.

Den maritima sektorn kan delas in i åtta branscher. Samtliga har sitt nationella centrum i Västsverige. Det maritima klustret har sin ”hemmahamn” i väst.

Det innebär att den maritima strategi och vision som växer fram i Västra Götaland är viktig för den maritima sektorn i hela landet. Den är även betydelsefull för alla andra verksamheter

som är beroende av en dynamisk maritim sektor. Ett utpräglat exempel är den internationella handelns beroende av sjöfarten.

Det finns maritima företag i hela Västra Götaland och i alla delregioner. Nimbus, Najad och andra fritidsbåtföretag har tillverkning i Lidköping, Mariestad och Åmål. Maritim utrustning tillverkas vid flera verkstadsföretag, t ex Premec AB i Ed som tillverkar maritima badrum. Men trots att verksamheten är utspridd i hela regionen ligger tyngdpunkten i Göteborg-Fyrbodalsregionen.

Den maritima sektorn är utpräglat global och internationell. Därför är EU-perspektivet viktigt för Västra Götaland. En väsentlig aspekt av den maritima strategin är att bevaka, följa med och även engagera sig i EU:s gemensamma havspolitik.

I och med publiceringen av grönboken (juni 2006) och blåboken (oktober 2007) har EU pekat ut en inriktning på den maritima politiken som överensstämmer väl med Västsveriges prioriteringar. I den europeiska havspolitikens betonas inte minst de regionala klustrens betydelse för hållbar tillväxt och utveckling av de maritima näringarna. Genom att havsmiljöpolitiken jämte den s.k. Lissabonagendan står i centrum för EU:s maritima politik vilar den politiken på ett robust hållbarhetsperspektiv.

I EU:s blåbok för den integrerade maritima politiken slås följande mål fast:

- Maximera den uthålliga användningen av oceanerna och haven
- Bygg en kunskaps- och innovationsbas för den maritima politiken
- Leverera högsta livskvalitet till kustregionerna
- Verka för Europas ledarskap i internationella maritima frågor
- Förbättra synligheten för det maritima Europa

Man kan snabbt konstatera att dessa mål är i samklang med den föreslagna strategin för Västra Götaland.

I Västra Götalands närområde finns flera dynamiska maritima regioner. Det finns betydande samsyn med Norge när det gäller utvecklingsinsatser för maritima kluster och innovationssystem. Norges regering har nyligen (oktober 2007) lagt fram en vision om att "Norge skall vara den världsledande maritima nationen. De norska maritima näringarna skall leverera de mest innovativa och miljövänliga lösningarna för framtiden." Västsverige kan dra fördel av närheten till en av världens mest betydande maritima nationer.

Även Danmark har en stor maritim sektor som erbjuder förmånliga samarbeten. Östersjöområdet är naturligtvis väsentligt för Västra Götaland och Västsveriges maritima kluster har både marknader, leverantörer och konkurrenter i länderna kring Östersjön. Maritim forskning och utbildning är koncentrerad till Västra Götaland men är relevant och tillämpbar även i Östersjöregionen.

EU:s interregionala program ger goda möjligheter för utbyte och samverkan i Kattegatt – Skagerrak-regionen, samt i Nordsjö- och Östersjöprogrammet.

I dessa nordeuropeiska områden finns flera regioner som tagit ett samlat grepp på den maritima utvecklingen. De har initierat och prioriterat samarbetet mellan ett brett maritimt näringsliv, forskning och offentliga aktörer. Ett av de mest utpräglade exemplen är delstaten

Schleswig-Holstein. I flera av EU:s Interreg-program pekas dessutom det maritima området ut som ett prioriterat tema.

1.4 Strategi bygger på dialog med maritima verksamheter

Arbetet med den maritima strategin i Västra Götaland påbörjades i januari 2007. Beslut om att VGR skulle arbeta med frågan fattades av Regionstyrelsen hösten 2006. Beslutet innebar att VGR ”i ett brett partnerskap i Västra Götaland” skall ” arbeta fram en strategi för det maritima området som en utvecklingsresurs.” Då bestämdes också att arbetet med strategin skulle ske ”i samband med konsultationsperioden för EU:s grönbok”, som lanserats i juni 2006 och skulle besvaras före 1 juli 2007.

Under första halvåret 2007 skickades yttranden från VGR om EU:s grönbok om en gemensam havspolitik till svenska regeringen respektive till EU kommissionen (Generaldirektoratet för fiske och havsfrågor). Yttrandena hade tagits fram i dialog med övriga remissinstanser i Västsverige (Västra Götaland och Halland). Dessa remissinstanser hade en inbördes kommunikation kring grönboken och VGR samordnade utbytet av synpunkter.

Remissinstanserna tillsammans med några andra organisationer som saknades på remisslistan kom att utgöra ett informellt maritimt partnerskap. Många värdefulla synpunkter kom fram i och med kontakterna mellan VGR och det maritima partnerskapet.

Nästa steg i dialogen mellan den maritima sektorn och VGR är att tillsammans utarbeta en strategi för Västra Götaland. Nu gäller att fokusera på en gemensam uppfattning om sektorns framtidsfrågor och en målbild för de olika maritima verksamheterna i Västra Götaland.

1.5 Varför behövs en maritim strategi?

Det finns flera syften med en maritim strategi:

- i) samla resurser för att uppnå de mål och ambitioner som man gemensamt identifierat och kommit överens om
- ii) strategin kan fungera som en vägledning för utvecklingsåtgärder och för användning av offentliga resurser i olika projekt
- iii) strategin identifierar gemensamma frågeställningar och aktiviteter som är beroende av samarbete mellan t ex privat näringsliv, offentlig sektor och forsknings- och utbildningsorganisationer
- iv) samordning av politiska informationsinsatser kring strategiskt viktiga frågeställningar av gemensamt intresse
- v) en bas för internationell samverkan i gemensamma havsområden eller kring gemensamma maritima frågeställningar
- vi) samordning av kunskapsinsamling och informationsspridning
- vii) utveckling av en gemensam regional maritim identitet
- viii) en utvärdering av hur sektorn utvecklas underlättas av jämförelser med tidigare bedömningar inom ramen för ett strategiarbete

Orsaken till att Regionstyrelsen beslutat om en strategi för den maritima sektorn är att verksamheterna bedöms ha förutsättningar att vidareutvecklas utifrån en bas som redan nu är stor. Dessutom är det betydelsefullt att utvecklingsinsatser för den maritima sektorn, som har sitt nationella centrum i Västra Götaland, också initieras i regionen. De maritima företagen är en plattform för tillväxt genom sin lönsamhet och sina klustereffekter.

1.6 Vad skall den maritima strategin innehålla?

Under 2007 har en konsultation med den maritima sektorn lett fram till ett förslag till regional maritim strategi. Det behandlas i Beredningsgruppen för regionutveckling (BRU), som är ett organ bestående av politiker i Regionen och kommunpolitiker från VGR:s 49 kommuner.

Förslaget till strategi skall innehålla:

- i) bakgrund till den maritima strategin
- ii) inriktning för den maritima strategin
- iii) den maritima sektorns roll i Västra Götaland – historiskt och idag
- iv) beskrivning av den maritima sektorns branscher och verksamheter
- v) gemensamma utvecklingsfrågor och övergripande mål
- vi) inriktningsmål och prioriteringar för de maritima verksamheterna i Västra Götaland
- vii) den maritima strategin som utgångspunkt för fortsatt utvecklingsarbete

För att utarbeta en maritim strategi krävs nära samarbete med den maritima sektorns företrädare och aktörer. Avsikten bakom uppdraget är att inriktningen i strategin skall spegla verksamheternas ambitioner. Därför skall strategin vara väl förankrad i företagens och branschernas, kommunernas, myndigheternas samt övriga verksamheters utvecklingsarbete.

2. Vision för den maritima strategin

2.1 Vision Västra Götaland och hållbar utveckling är ram för strategin

Västra Götaland: *Vision Västra Götaland – det goda livet*, som antogs av regionfullmäktige våren 2005, utgör en ram för strategin.

Grunden för visionen är hållbar utveckling. Visionen innehåller fem fokusområden som utgör ram och sammanhang för arbetet med den maritima strategin liksom för andra gemensamma utvecklingsprocesser:

- i) ett livskraftigt och hållbart näringsliv
- ii) ledande i kompetens- och kunskapsutveckling
- iii) infrastruktur och kommunikationer med hög standard
- iv) en ledande kulturregion
- v) en god hälsa

I arbetet med en maritim strategi är bevarande av god miljö kvalitet vid kust och hav en grundläggande förutsättning. Det finns en insikt i både näringsliv och politik om att naturresurser och miljö är sårbara för exploatering och föroreningar, och det är också utgångspunkten för allt maritimt utvecklingsarbete som VGR engagerar sig i.

På motsvarande sätt framgår det tydligt av EU:s grönbok att den tematiska strategin för den marina miljön – EU:s planerade direktiv för havsmiljön – är en grundsten i havspolitik.

2.2 Vision för maritim strategi i Västra Götaland: ”Gemensam kurs för Blå Väst”

I Danmark har visionen och målsättningarna för den maritima sektorns utveckling sammanfattats i begreppet ”Det Blå Danmark”. I Norge har en vision och strategi för den maritima sektorn nyligen lagts fram.¹

Ett samlande begrepp som inrymmer den maritima strategin och dess inriktningsmål i Västra Götaland är:

”Gemensam kurs för Blå Väst: Västsverige skall vara en av Europas ledande maritima regioner med lösningar inriktade på innovation och miljöanpassad tillväxt”.

Kontinuitet, långsiktighet och målinriktat stöd för att genomföra strategin enligt visionen och uppnå inriktningsmålen underlättas genom inrättandet av ett *Västsvenskt Maritimt Partnerskap* med representanter för alla åtta maritima sektorer som definieras i strategin.

Det innebär att det maritima partnerskapet som skapades i samband med Västra Götalands respons på Grönboken även fortsättningsvis kommer att utgöra drivkraften tillsammans med BRU kring gemensamma frågor om maritim utveckling. Avsikten är att det maritima partnerskapet också vara ett nätverk för initiativ och samarbete.

¹ Se information från norska närings- och handelsdepartementet 10 oktober 2007:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/nhd/Pressecenter/pressemeldinger/2007/-Norsk-maritim-naring-skal-vare-verdens-.html?id=482329>

Följande branscher och verksamhetsområden skall vara representerade i det maritima partnerskapet:

- Sjöfart och hamnar
- Marin teknik
- Fritidsbåtsindustrin
- Fiskeri- och vattenbruksbaserade livsmedel
- Marin forskning, innovation och utbildning
- Maritim besöksnäring och upplevelseindustri
- Förnyelsebar offshore energi
- Det maritima kulturarvet

2.3 Övergripande insatser i den maritima strategin

Samtliga branschers utveckling är beroende av ett antal övergripande stödjande insatser som berör alla och som är förutsättningen för att sektorn i sin helhet skall utvecklas positivt. Ansvar för att nyckelinsatser kommer till stånd inom dessa områden ligger inte sällan på offentliga aktörer. Om dessa inte initierar strategiska aktiviteter är risken uppenbar att frågorna faller mellan stolarna. Övergripande insatser vars inriktning är beroende av de behov, mål och förväntningar som sektorn i övrigt har, är t. ex:

- i) Innovation och entreprenörskap
- ii) Integrerad maritim- och kustzonsplanering för framtida utveckling och tillväxt på ett ansvarstagande sätt.
- iii) Forskning och utveckling
- iv) Rekrytering och utbildning
- v) Övergripande miljöfrågor

Redan idag pågår en omfattande verksamhet inom dessa områden. Men genom överblick, samordning och gemensam målbild kan man utnyttja synergieffekter. En maritim strategi är en viktig process för att nå hållbarhet och effektivitet.

3. Kort bakgrund om maritima sektorns framväxt i Västra Götaland

3.1 Historisk framväxt av maritima verksamheter

Västra Götalands läge vid Västerhavet är avgörande för de maritima verksamheternas stora betydelse. Längs kusten var sjöfart den dominerande transportformen – i alla vädersträck, även österut. Göta älv var en betydligt bättre väg att transportera gods till och från kusten än landsvägen.

Havet underlättade kontakter med norska och danska kustsamhällen. Även när Sverige övertagit kontrollen över Bohuslän och Halland så dröjde det lång tid innan dessa landskap integrerades med det svenska samhället. Det berodde till stor del på bristen på effektiva landstransporter mellan öst och väst. Bohusläns landfasta skärgårdssamhällen fick egentliga landvägar först under 1900-talet. Sjöfart och fiske blev tidigt bohuslänska basnäringar och förblev det in på 1900-talet.

Kulturlivet speglar samhällsutvecklingen. I Västra Götalands kustområde har havet präglat människornas sociala förhållanden och kulturen i vid bemärkelse. De maritima erfarenheterna är en viktig del av den västsvenska identiteten.

Det som vi idag kallar kustkultur har sina rötter i historiska levnadsförhållanden. Kustnära boende och båt, skutor och fartyg var en del av livs- och årscykeln. Detta gäller också matkulturen som kan betraktas som en del av upplevelsenäringen. Västra Götalandskusten är känd för sina fiskrestauranger, med menyer som bygger på mattraditioner från fiskelägen och lokal fiskberedningsindustri.

3.2 Efter varvsepoken

I mitten av 1970-talet var Göteborg en av världens största varvsstäder. Ca tio år senare avvecklades det sista nyproduktionsvarvet i regionen, Uddevallavarvet. Varven och slutkonsumenterna av marintekniska produkter och tjänster försvann ur regionen. Men många underleverantörer fortsatte att vara verksamma inom marin teknik och sjöfart. Trots att varven nu låg utomlands var svenska företag fortfarande efterfrågade leverantörer. De hade också möjlighet att komma in på nya marknader, t ex offshoreproduktion av olja och gas.

Sjöfarten, rederierna och hamnarna fortsatte också att vara viktiga aktörer. De gjorde att Västra Götaland kunde bevara sin roll som en av Europas viktigaste sjöfartsregioner. Idag finns ett tusental företag och över femtiotusen anställda inom den marintekniska sektorn, trots avvecklingen av varvsproduktionen för 20-30 år sedan.

Idag pågår också en viktig förnyelse av forskning och utveckling. Traditionell sjöbefälsutbildning och marinteknisk forskning integreras för att möta framtidens utmaningar inom miljö, logistik och transportekonomi samt säkerhet. Lighthouse-samarbetet som startade 2006 mellan Chalmers och Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet representerar denna förändring.

En grundläggande omställning i användningen av de marina resurserna vid kust och hav är att nyttjandet för rekreation har ökat samtidigt som det kommersiella utnyttjandet av havsresurserna minskat. Kustsamhällena byggdes upp av förestag och arbetare i beredningsindustrin, yrkesfisket och sjöfarten. Dagens kustsamhällen är beroende av den s.k. maritima besöksnäringen som i sin tur bygger på nyttjandet av kust och hav för rekreation.

3.3 Den marina miljön

Ytterligare en förändring under senare år är den ökade medvetenheten om att miljön och naturresurserna inte bara sätter gränser för tillväxten utan också är en förutsättning för tillväxten. Insikten växer om att havsmiljön och Västerhavets naturresurser är unika och sårbara värden som inte får undermineras. Miljö- och naturresurshänsyn integreras alltmer i den ordinarie verksamheten i branscher som sjöfart, båtproduktion, marin teknik, fiskeberedning samt besöksnäringar.

Men fortfarande finns betydande utmaningar eftersom maritima verksamheter i sig bygger på resursanvändning och har stora anspråk på kust- och havsområden. Målet är minimal påverkan. Förnyelse av produktion, förbättrad utbildning, styrmedel som lagstiftning och prissättning samt kunskapsbaserat beslutsfattande är viktiga metoder för att ytterligare minska påverkan på havsmiljön.

I arbetet med den maritima strategin är hänsyn till miljö, naturresurser och ekologisk balans grundläggande. Målet är hållbar utveckling inom de viktiga maritima branscher där Västra Götaland har en ledande nationell och internationell position. Visionen slår fast att ”Västsverige skall vara en av Europas ledande maritima regioner med lösningar inriktade på innovation och miljöanpassad tillväxt”.

Den maritima strategin är synkroniserad med de nationella miljömålen. Regionalt är ett samarbete med Länsstyrelsen kring de regionala miljömålen för kust och hav angelägen.

4. Den maritima sektorn – en branschbeskrivning

4.1 Sjöfartsnäringen och hamnverksamheten

90 procent av de globala varutransporterna mellan länder sker med sjöfart. I Sverige är beroendet av sjötransporter i samma storleksordning. EU är ledande inom världssjöfarten med 40 procent av den totala handelsflottan registrerad i EU-länder. Svensk sjöfart betraktas som en "kvalitetsprodukt" på den globala marknaden, bl.a. pga. att Sverige ligger långt fram när det gäller teknikutveckling, sjösäkerhet och miljö.

Sjöfartsnäringen har stor betydelse i ett land som Sverige. 85 procent av Sveriges godstransporter går via hamnar. Effektiva transporter och rätt lokalisering för transportutbudet är särskilt viktigt för Sverige som tillhör de perifera områdena inom EU. I en relativt glesbefolkad region är systemsyn och samverkan en viktig förutsättning för att utveckla transportmässiga skalfördelar och motverka spridning av resurser.

Näringslivets tillväxt är beroende av sjöfartens tillväxt. Företagen i Sverige har mycket högre transportkostnader till och från de stora marknaderna än EU-genomsnittet. En kostnadseffektiv hamn- och sjöfartsnäring betyder mycket i detta avseende eftersom Sverige kan betraktas som en ö när det gäller in- och uttransporter över gränserna.

Den svenska sjöfarten befinner sig i stark tillväxt och sjöfartsklustret i Sverige har ökat med över 50.000 jobb sedan 1997 till 220.000 sysselsatta år 2006, enligt en aktuell undersökning från Internationella Handelshögskolan i Jönköping, *Den svenska sjöfartsnäringens ekonomiska och geografiska nätverk och kluster*.

Svensk sjöfart och i förlängningen svenskt näringsliv i stort är starkt beroende av Göteborgsregionen med Nordens största hamn, och här är också sjöfartsnäringen mest differentierad. Den stora hamnkapaciteten på västkusten med flera kompletterande hamnar är en konkurrensfördel för sjöfartens fortsatta tillväxt.

Sjöfartens och hamnens lokalisering till Göteborg är en starkt bidragande orsak till att Göteborgsregionen blivit Nordens transport- och logistikcentrum. Över 40 miljoner ton gods passerade genom Göteborg år 2006, som har en strategisk placering med sex timmars land- eller vägtransport till 70 procent av Nordens industriproduktion.

Flera globala transportföretag har sina nordiska huvudkontor i Göteborg, och lokaliseringen längs den norska landvägen till kontinenten spelar också stor strategisk roll. För transporter från östra Sverige är lederna mot hamnarna på västkusten av stor betydelse. Lidköping är en av de 15 största svenska sjöfartsregionerna, liksom regionerna Uddevalla och Strömstad, enligt Jönköpingsstudien. Göta Älv binder samman Väneren och Västerhavet. Under ett år passerar ca 3000 fraktfartyg på älven till eller från Väneren.

Västsvenska hamnar som Uddevalla, Varberg och Göteborg samarbetar i West Port-nätverket. 20-talet västsvenska hamnar är starkt beroende av öppna globala handelsvägar, internationella regelverk och transparenta konkurrensvillkor; frågor som kan drivas inom en gemensam havspolitik på EU-nivå och där Västra Götalandsregionen kan vara pådrivande utifrån sin maritima strategi.

I Jönköpingsstudien av den svenska sjöfarten understryks behovet av en satsning på större sjöfartsregioner för att klara konkurrensen med andra nordeuropeiska centra. Göteborg har

särskilt goda förutsättningar att konkurrera med de största europeiska sjöfartsregionerna om marknadsandelar genom sin starka differentiering och tillgången till en hamn med stora utbyggnadsmöjligheter.

4.2 Marin teknik

Branschen som har sitt centrum i Västra Götaland kännetecknas av mångfald. Den gemensamma nämnaren är tekniska produkter och tjänster med direkt eller indirekt anknytning till sjötransporter, marinteknisk utrustning och båtbyggeri samt energiutvinning och byggnation i havet.

Historiskt har en stor del av branschen sina rötter i den västsvenska varvsindustrin, som under 50-70-talen tillhörde världens största varvskluster. Trots att det i dag nästan helt saknas varvsverksamhet har flera av företagen ”överlevt” genom produkt- och marknadsutveckling. Många av företagen har utvecklats mycket gynnsamt sedan sekelskiftet i samband med att sjötransporter och båtlivssektorn utvecklats snabbt.

Ett typiskt exempel på denna utveckling är FKAB i Uddevalla som på sitt kontor i Kina har 30 anställda som designar fartyg för kinesisk varvsindustri. SSPA Maritime Consulting är ett annat exempel på ett företag som har utvecklats från att vara underleverantör till skeppsbyggnad till att bli ett internationellt verksamt företag med bred verksamhet inom maritim utveckling.

Det finns utpräglade marin teknikkluster i Västra Götaland. Omkring 700 företag är verksamma i Göteborgsregionen inom marin teknik och sjöfart. Därutöver är drygt 300 företag verksamma i regiondelen Fyrbodalen. Avnämare för dessa företag är bl.a. fartygs- och båtvarvsindustrin. Bland produkterna/tjänsterna finns material, design och konstruktion samt elektronik.

I Västra Götaland finns flera nätverk med samverkande företag där samarbete stärker företagen på exportmarknaden. Företag har samlats på skandinaviska kontaktmässor, s.k. Maritima Partenariat, sedan 2004.

4.3 Fritidsbåtindustrin

Den svenska båtproduktionen är internationellt ledande, tekniskt- och marknadsmässigt. År 2004 uppgick produktionen till omkring 12 000 båtar med ett tillverkningsvärde av 2500 MSEK. Västra Götaland har störst del av Sveriges produktion och ett tillverkningsvärde på cirka 2000 MSEK, och i Bohuslän mer än 1 500 MSEK. Mer än hälften av värdet för de exporterade båtarna kommer från Orust där branschen omsätter 1,5 miljarder och sysselsätter cirka 1100 personer.

Det finns många viktiga underleverantörer till båtindustrin i Västra Götaland (se även Marin teknik). Nätverk som binder ihop olika led i produktionen är en karaktäristisk för dynamisk klustersamverkan. Västra Götaland har också en stark ställning inom tillverkning av tillbehör. På framdriftsidan finns Volvo Penta som en världsledande leverantör av motorer och kompletta drivsystem för marina och industriella applikationer.

Västra Götaland har en unik koncentration av företag inom småbåtssektorn. Möjligheten att utveckla ett aktivt småbåtskluster borde undersökas. Genom att knyta samman

slutproducenter i form av små- och fritidsbåtvarv samt de underleverantörer som har varven som kunder, kan man arbeta tillsammans kring FoU, innovationer, marknadsutveckling och informationsarbete.

4.4 Maritim besöksnäring och upplevelseindustri

Västra Götaland är Skandinaviens mest besökta turistregion i konkurrens med Stockholm. Efter fordonsindustrin är besöksnäringen den enskilt viktigaste näringen i Bohuslän. Området mellan Göteborg och Oslo är en utpräglad storstadsskärgård som präglas av relativt hög tillväxt och urbana konsumtionsmönster. Nästan alla turism i Bohuslän kan kategoriseras som kustturism. Enligt Västsvenska turistrådet uppgår turismomsättningen i Bohuslän till 5,4 miljarder vilket motsvarar c:a 4500 helårsarbeten.

Sverige har, med en av världens största skärgårdar samt med många sjöar och kanaler, utmärkta förutsättningar för ett rikt båtliv. En tredjedel av landets vuxna befolkning färdas med fritidsbåt minst en gång per säsong vilket gör båtlivet till en av de största folkrörelserna i Sverige.

Sverige har också en stark båtindustri som ger landet exportinkomster och arbetstillfällen. Sverige är ett av världens mest fritidsbåtstata länder. Antalet vuxna personer per fritidsbåt är cirka 8 i vårt land. Endast våra nordiska grannar Finland och Norge samt Nya Zeeland uppvisar en liknande båttäthet. Som jämförelse går det 16 per fritidsbåt i USA, 50 i Holland, 185 i Tyskland samt 300 i Japan.

Bohuslän har ett informellt båtlivskluster på ca 200 företag och organisationer, enligt en bedömning från Västsvenska Turistrådet. Ett exempel är Björlanda kile. Där genererar 2300 båtplatser ett lokalt maritimt näringsliv på ett tiotal företag som tillsammans omsätter 150 mkr, enligt uppgift från Göteborgsregionens fritidsbåthamnar.

Per år genererar båtlivet ca tre miljoner personövernattningar i fritidsbåt i Västra Götaland varav 90 procent äger rum i skärgården. Efterfrågan på fritidshus har stimulerats påtagligt på grund av att marknaden även omfattar norska kunder. Sommaren 2006 noterades rekordpriset på ett fritidshus vid strandkanten till över 20 mkr i en av de nordbohuslänska kommunerna.

Vänern har en betydande potential som attraktiv miljö för kust- och båtturism, i vissa fall som ett alternativ till Bohuskusten. Vänern har inte den trängselproblematik som är påtaglig längs Västerhavskusten. Däremot finns både behov och möjligheter att utveckla infrastrukturen och entreprenörskapet kring Vänerns besöksnäring. Även i Halland är kustturismen starkt dominerande, vilket gör besöksnäringen längs hela västkusten till en av de snabbast växande branscherna med anknytning till kust och hav.

4.5 Fiskeri- och vattenbruksbaserade livsmedel

Näringen består av yrkesfiske, beredning, fiskhandel och vattenbruk. Det finns också kringverksamheter i form av tillverkning och tjänster som har fiskerinäringen som kunder. Delbranscherna har en stark koncentration till västkusten med mer än 50 procent av yrkesfisket och ca 80 procent av beredningen.

Medan yrkesfisket genomgår en stark strukturomvandling har beredningsindustrin vuxit de senaste åren. Bohuslänska beredningsföretag är en plattform för norsk fiskeindustri i Europa samtidigt som efterfrågan på marina livsmedel har en stabil tillväxt.

Västkustfisket har utvecklats utifrån den biologiska diversifieringen i den marina faunan. Tillgången till högkvalitativ fisk- och skaldjursprodukter är beroende av god havsmiljö och biologisk mångfald. Ett fyrtiotal arter fiskas kommersiellt med ett stort antal olika redskap. Det s.k. blandfisket sker med trål. Selektion har införts i kräft- och räktrål på stora havsområden. Utanför trålgränsen bedrivs idag ett blandfiske med fisktrål för bottentrålning av blandade bestånd. I fångsten finns då torsk, kolja, sej, vittling, plattfiskar samt skaldjur.

Det s.k. pelagiska fisket är en annan viktig inriktning för västkustfisket. Huvudfångsten i detta fiske som riktas mot den fria vattenmassan är sill och skarpsill. För närvarande är utvecklingsmöjligheterna inom detta segment mycket starka. En omstrukturering sker i näringen och individuella kvoter är under införande. Dessa gör det möjligt för det enskilda företaget att styra sitt fiske med hänsyn till både prisbild och fiskemöjligheter.

Ett tredje område där västkustfisket har goda utvecklingsmöjligheter är det kustnära fisket. Här spelar fisket med fasta redskap en viktig roll. Till det kustnära segmentet hör också det selektiva trålarna och andra rörliga redskap som inte tar bifångster eller påverkar den marina miljön negativt. Det pågår flera utvecklingsarbeten för ökad lönsamhet inom det kustnära fisket, t ex profileringen av närproducerade produkter med hög efterfrågan (Närfiskat). Även egna varumärken för regionala marina livsmedel börjar växa fram.

Handel och beredning av fisk har sitt centrum på västkusten. 65 procent av de anställda i hela branschen finns i Västra Götaland vilket motsvarar ca 1300 personer direkt sysselsatta. De största företagen är lokaliserade till Sotenäs kommun, medan Tjörns kommun har ett stort antal mindre företag i branschen. Importen av råvaror uppgår till hela 80 procent och tullfrihet på dessa produkter från Norge och i viss mån Island är strategiskt viktig. Det pågår utvecklingsarbete för att möta efterfrågan på nyttiga fiskprodukter. Kommunikationer med fiskelägena är en strategiskt viktig fråga för fiskberedningen.

Fiskhamnen i Göteborg är centrum för partihandeln med färsk fisk. Ett stort antal företag handlar med fisk från hela Sverige inklusive insjön samt med utländsk fisk. Verksamheten har vuxit fram ur den dagliga fiskauktionen. I växande grad sker också en tillverkning av färdiga fiskprodukter i fiskhamnen. Fiskhandel med inslag av auktioner pågår även i flera fiskelägen längs västkusten från Glommen i söder till Strömstad

I dessa fiskelägen finns fiskeriservice och -teknik av olika slag som bidrar till att både hålla samhällen och maritimt näringsliv levande året runt.

Västkusten har naturliga förutsättningar för odling av skaldjur som musslor och ostron. Produktutvecklingen är för närvarande intensiv inom musselområdet där exporten tagit fart. Satsningar sker på kommersiell ostronodling. Viss typ av marin fiskodling för att restaurera kustbestånd av t.ex. torsk befinner sig i utvecklingsstadiet.

Även i insjöarna med förutsättningar för kommersiellt fiske finns viktiga utvecklingsmöjligheter. Insjöfisket i t.ex. Vänern är relativt stabilt och lönsamt. Ett arbete har påbörjats för bättre tillvaratagande av attraktiva arter som t.ex. lake.

Förändringen av klimatet och uppvärmningen av både havs- och insjövattnen kan i ett relativt snabbt förlopp ändra förutsättningarna för fisket. Genom nära erfarenhetsutbyte med forskning och myndigheter möjliggörs fiskebranschens anpassning till förändrad fauna och miljöförändringar i stort.

4.6 Marin forskning, innovation och utbildning

Universitet och forskningsstationer på västkusten bedriver marin naturvetenskaplig och teknisk forskning av hög internationell klass. Havsforskningen, som har sitt nationella centrum i Västra Götaland, är en kunskapsbas för uthållig förvaltning av den marina miljön.

I en rapport från Vinnova² påpekas att det finns både möjligheter och behov av ökad samverkan i s.k. triple helix-strukturer för att stimulera innovationsverksamheten inom den maritima sektorn. I Göteborgsregionen och Västra Götaland finns de centrala aktörerna i ett sådant samarbete samlade.

I centrum för den marina forskningen vid Göteborgs universitet (GU) står ett tiotal naturvetenskapliga institutioner. Utbildning och forskning bedrivs vid GU i Göteborg men institutionerna har också forskningsstationer i Lysekil och Strömstad. Forskning som är inriktad på att lösa miljöproblem och bidra till hållbart resursutnyttjande är tvärvetenskaplig och samverkar med näringsliv och myndigheter. Även ekonomisk, juridisk, kulturvetenskaplig samt humanekologisk forskning och utbildning vid GU är inriktad på maritima frågor.

Havsforskningen har deltagit i ca femtio projekt i femte och sjätte ramprogrammen. Flera av dem har varit inriktade på att utveckla maritima näringar. Samverkan mellan naturvetenskaplig havsforskning och näringslivet ökar genom flera strategiska program på GU.

I regionen finns ett annat betydande maritimt universitet, Chalmers tekniska högskola. Chalmers är en av initiativtagarna till Lighthouse som är ett banbrytande initiativ. Lighthouse bygger på ett samarbete mellan Chalmers maritima forskning och logistik och sjöfartsforskning vid Handelshögskolan, GU. Lighthouse sammanför marinteknisk forskning, miljöforskning med relevans för sjöfarten, forskning om samspel mellan människa och sjöfart samt ekonomi- och logistikforskning inom sjöfartsområdet. Lighthouse som bygger på bred samsyn mellan näring och högskolor är placerat i Göteborg. Satsningen betraktas som avgörande för sjöfartens förmåga att hävda sig i den internationella konkurrensen till gagn för svenskt näringsliv och tillväxt. Finansiärer är sjöfartsnärings, Chalmers, Göteborgs universitet, Vinnova och Västra Götalandsregionen.

Vid Fiskeriverkets Havsfiskelaboratorium i Lysekil, bedrivs forsknings- och utredningsverksamhet med fokus på långsiktig fiskförvaltning. Verksamheten sker i huvudsak inom ramen för EU:s datainsamlingsprogram men är också i stor utsträckning inriktad på de nationella miljö kvalitetsmålen. Verksamheten omfattar både grundläggande studier av fiskekosystemets funktioner i Västerhavet och Östersjön, beståndsuppskattningar av viktiga kommersiella fiskbestånd och teknisk utveckling för att nå ökad selektivitet i fisket.

² Svensk Sjöfartsnärings Innovationssystem, Vinnova Analys VA 2003:4

Vid SMHI:s oceanografiska laboratorium i Göteborg pågår modellutveckling, datainsamling till Sveriges Oceanografiska Data Center samt uppdragsverksamhet. Samarbetet med havsforskare på Göteborgs universitet och med Fiskeriverket, främst genom forskningsfartyget Argos, pågår i alla Sveriges kust- och havsområden.

Havsforskningen är också central för att försörja samhället med kunskap om tillståndet i havsmiljön. I Västra Götaland måste forskning, myndigheter och ansvariga organisationer på nationell nivå samarbeta för att samla aktuell och relevant information om tillståndet i havet. Utifrån kunskapen om miljöstatusen bör aktörerna i Västra Götaland ta initiativ till förstärkt bevakning och analys av miljösituationen samt initiera åtgärder och inleda samarbete med ansvariga nationella myndigheter.

4.7 Förnyelsebar offshoreenergi

Marknadens intresse för alternativ förnyelsebar energiproduktion har ökat påtagligt under senare år. Med högre politisk prioritering av utvecklingen av alternativ till oljebaserad energi har den internationella marknaden fått upp ögonen för vindkraftföretag men även för vågkraftföretag som har verksamhet i Västsverige.

Efterfrågan på förnyelsebar energi från havet – vind-, våg- och tidvattenenergi – ökar i framtiden. På den europeiska nivån finns prognoser om att t ex vindenergin kommer att stå för 16 procent av elproduktionen år 2020, jämfört med dagens årsproduktion motsvarande 3 procent av europeisk elproduktion.

Energibolagen planerar i ökad grad för storskaliga marina vindkraftsparker, i takt med att tekniken utvecklas och elpriset höjs. På senare tid har bolagen också undersökt möjligheterna för anläggningar som tar vara på vågkraften. Vågenergi kräver stora våghöjder och ett antal områden i första hand på västkusten kan bli aktuella. För ledande svenska teknikföretag kan västkusten och Västerhavet bli en språngbräda till en internationell marknad.

I likhet med vindkraftsparkerna tar vågkraften stora ytor i anspråk, både på havsytan och vid botten. Påverkan på havsmiljön, särskilt bottenmiljön, av både våg- och vindenergi är dåligt känd. Anläggningarna i sig minskar det tillgängliga havsområdet för både fiske och sjöfart.

Ett aktuellt begrepp är maritim utvecklingsplanering (maritime spatial planning). Ett område där detta med fördel kan användas är det territoriella nyttjandet av havsområden för havsbaserad energi. Avvägningarna gentemot andra användningsformer förutsätter praktiskt användbara styrinstrument.

Västra Götaland har flera företag som tillsammans eller var för sig kan spela en viktig roll i satsningar på detta område. Flera etablerade energibolag har visat intresse samtidigt som verkstadsbolag redan är underleverantörer till t ex vindenergiindustrin.

4.8 Det maritima kulturarvet

Det ekonomiska och sociala livet i Västra Götaland har alltid varit beroende av hav, sjöar och andra vattenvägar. Havet och sjöarna har producerat livsmedel i stor skala men har också varit farleder för människor och gods. Vatten binder oss samman och föder oss sedan istiden. Därmed kan sägas att det maritima kulturarvet är en av våra viktigaste identiteter.

I modern form lever näringarna och medborgarna med sitt kulturarv. Lärdomar ur historien bildar grunden för våra val inför framtiden. Kulturhistorien är liksom naturen en gränslös resurs och kunskapsbank för nyskapande.

Det är viktigt att medvetet använda historien för utveckling och nyskapande. Människors kunskaper och minnen, hus, båtar, verktyg och hem har en betydelse för utvecklingen och hur vi tar oss an framtidsfrågor. Det maritima arvet används i vårt livslånga lärande. Det används också som objekt i besöksnäringen, fartyg, museer och hela miljöer är exempel på självklara förutsättningar för besöksnäringen. Andra är festivaler och arrangemang. Slutligen behöver vi de konkreta erfarenheterna från förr när vi utvecklar nya verktyg och produkter i näringslivet.

På västkusten och i Västra Götaland finns det en stark maritim identitet som bl.a. kommer till uttryck i ett grundläggande intresse och engagemang i havsfrågor, både när det gäller miljö, det maritima näringslivet och kunskap kring havet. Intresset för fisk och skaldjur som livsmedel, båtliv, fritidsfiske, konst och musik; det visar sig att kust och hav går igen i många aspekter av västkustens kultur.

Dessa yttringar bidrar till medborgarnas välbefinnande såväl som besöksnäringens starka konkurrenskraft. Det finns också en stark koppling mellan det marina näringslivets varumärken och en levande maritim kultur på västkusten.

5. Framtidsfrågor och inriktningsmål för maritima sektorn

De framtida utmaningarna för den maritima sektorn kan sammanfattas i ett antal inriktningsmål vars genomförande är avgörande för den maritima sektorns förmåga att utvecklas hållbart och långsiktigt.

Inriktningsmålen speglar ambitionen i visionen *Gemensam kurs för Blå Väst: Västsverige skall vara en av Europas ledande maritima regioner med lösningar inriktade på innovation och miljöanpassad tillväxt*:

i) Hållbar tillväxt genom satsning på sjöfart och logistik

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Stärk Västra Götaland med Göteborgsregionen som nodiskt transport- och logistikcentrum, och möjliggör att 100 miljoner ton gods skall passera Göteborgs Hamn år 2020
- Bygg bort flaskhalsarna för svensk industri genom att utveckla intermodala transportlösningar som ger effektiva flöden till och från Göteborg och övriga västkusthamnar
- Effektivisera transportnätets infrastruktur genom investeringar i väg, järnväg, broar etc
- Utveckla sjötransporterna till och från Vänern

ii) Bevara marinbiologisk mångfald och de marina ekosystemens status

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Öka kunskapen om betydelsen och nyttan av marinbiologisk mångfald i de marina ekosystemen i Västerhavet, svenska havsområden och generellt
- Öka forskningen om nya användningsområden av marinbiologiska resurser, t.ex. inom det biotekniska området (blå bioteknik)
- Verka för resursanvändning i den maritima sektorn som baseras på en praktiskt tillämpbar ekosystemansats

iii) Bevaka och analysera tillståndet i havsmiljön samt initiera åtgärder för förbättring

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Samarbetet mellan forskning, myndigheter och andra aktörer i regionen måste förbättras för att det skall finnas en aktuell och relevant bild av tillståndet i den marina miljön
- Iakttagelser om att tillståndet i havet försämras skall leda till samverkan för åtgärdsförslag
- Aktörer med verksamhet i regionen måste agera gemensamt för att få till stånd aktionsplaner och regelverk för havsmiljön
- Samarbetet med grannar kring ett gemensamt havsområde – Skagerrak och Kattegatt – måste prioriteras

iv) Rekrytering av nya generationer arbetskraft till den maritima sektorn

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Investera i attraktiv och modern utbildning för maritima professioner
- Öka rekryteringen av kvinnor till den maritima sektorn
- Öka rekryteringen av unga människor med invandrarbakgrund

- Använd nya metoder och medier för att öka intresset för den maritima sektorn
- Utbyt positiva erfarenheter av rekryteringssatsningar mellan branscher och företag
- Skapa en gemensam transnationell arbetsmarknad i branscher med akuta rekryteringsbehov
- Finansiera transnationella utbildningar i joint-ventures
- Utveckla mentorprogram för den maritima sektorn

v) Utnyttja den miljö- och säkerhetsmässiga potentialen i maritima transporter

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Utveckla och implementera säkerhets- och riskhanteringssystem för ökad säkerhet
- Etablera Västra Götaland som kunskaps och forskningscentrum för miljöanpassade drivmedel för sjöfarten
- Minimera utsläppen av svavel- och kväveoxider
- Använd renare drivmedel i maritima transporter
- Minska utsläppen av toxiska substanser bl.a. toxiska påväxthämmande substanser
- Inför ett kreditbaserat handelssystem för att reducera NOx och SOx emissioner så att de hamnar under IMO:s gränsvärden
- Effektivisera och minska miljöbelastningen av transporter till och från hamnarna i Västra Götaland
- Satsa på effektiv närsjöfart

vi) Stärk utvecklingen av den marintekniska industrin och fritidsbåtvarven i Västra Götaland

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Bilda en plattform för marinteknisk industri inkl fritidsbåtvarvsverksamhet i Västra Götaland
- Skapa ett väl fungerande och internationellt etablerat, marintekniskt kluster
- Verka för triple helix-samarbete mellan marintekniska företag, forskning och offentliga aktörer
- Öka antalet innovationer, företag och marknadsandelar för klustret

vii) Uthållig fiskenäring genom satsning på kvalitet, miljöanpassning och samverkan

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Förbättra samordningen mellan den gemensamma fiskeripolitiken och andra maritima politikområden
- Öka det lokala och regionala inflytande över fiskeriförvaltningen genom att införa samförvaltning vid både kust och sjö, när det är möjligt och ett effektivt sätt att öka hållbarheten
- Verka för att näringsuttaget ur fiskbestånden blir så effektivt som möjligt genom t ex produktutveckling baserad på dåligt utnyttjade men högvärdiga arter
- Utveckla hållbar förvaltning, baserad på effektiva styrmedel som utgår ifrån ekonomiska incitament
- Bidra till utveckling av en fiskeriförvaltning som baseras på ekosystemansatsen
- Utveckla miljöanpassade marina livsmedel med hög kvalitet
- Gör de marina livsmedlen spårbara ner till den enskilda fångsten/produktionen
- Öka närheten och kontakterna mellan fiskaren/producenten, handelsleden och konsumenten

- Verka för ökad fisketurism
- Utveckla logistik och teknik för odling av musslor och andra skaldjur
- Följ utvecklingen av fiskodling och tillämpa praktiskt i Västra Götaland då det finns miljömässiga och tekniska förutsättningar
- Stärk fiskevårdsinsatserna

viii) Förbättra kunskapen om havet, förstärk forskningen och överför de maritima möjligheterna till hållbar tillväxt och utveckling

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Verka för att en växande andel av nationella maritima forskningsmedel lokaliseras till Västra Götaland
- Öka integrationen mellan utbildning, forskning och innovation på det maritima området
- Verka för att Västra Götalands maritima forskning blir ett starkt sammanhållet varumärke i Europa och att regionen blir en mer attraktiv samarbetspartner i FoU-samarbeten
- Verka för att Västra Götaland blir en globalt ledande FoU-region kring klimat och havsmiljöfrågor
- Satsa på ett centrum för maritima innovationer med särskilt fokus på att skapa kunskapsutbyte mellan företag, akademi och offentlig sektor i syfte att få fram fler internationellt konkurrenskraftiga maritima innovationer
- Verka för att andelen patent och vetenskapliga artiklar som publiceras baserad på maritim forskning i Västra Götalandsregionen ökar
- Verka för att Lighthouse blir det ledande centret för sjöfart- och logistikforskning i Norden, med växande andel EU-finansiering
- Verka för bildandet av ett nationellt havsmiljöinstitut i Västra Götaland. Institutet skall bl.a. leverera kvalitetssäkrad kunskap om Sveriges havsområden till svenska myndigheter, näringsliv samt internationella fora.

ix) Realisera möjligheterna till offshoreproduktion av förnyelsebar energi

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Verka för ökad forskning kring offshoreproduktion av förnyelsebar energi, främst våg- och vindenergi
- Utred konsekvenserna för havsmiljön av energiinstallationer
- Öka forskningen kring zonerings av maritima områden med målet att effektivisera maritimt resursutnyttjande
- Etablera pilotanläggningar för våg- och vindenergi som kan fungera som best-practise i internationell samverkan
- Satsa på samverkan med maritima regioner och kluster som kompletterar kompetens och näringsliv i Västra Götaland

x) Möt climateffekterna i maritim och kustnära miljö

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Öka forskningen kring effekterna i marin och akvatisk miljö av klimatförändringen
- Påbörja anpassningen av maritima näringar till ett förändrat regionalt klimat
- Öka regional, nationell och interregional samverkan för att förbereda kust- och strandnära områden för högre havs- och vattennivå

- Berörda aktörer inleder konkreta samarbeten i bl.a. kommunerna vid Vänern, Vättern, Göta älv och längs kusten

xi) Utveckla hållbar kustturism och maritim upplevelseindustri

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Bevara den marina miljö kvaliteten som är en förutsättning för besöksnäringen
- Öka tillgängligheten till kusten med allmänna transportmedel
- Använd kustzonplanering som ett instrument i utvecklingen av den maritima besöksnäringen
- Utnyttja Västra Götalands unika maritima kulturarv i besöksnäringen
- Stärk sambandet mellan den maritima besöksnäringen och maritima basnäringarna, t ex marina livsmedel, genom satsningar på maritim gastronomi baserad på närfiskat samt utveckling av fisketurism
- Utveckla aktiviteter för att förlänga turistsäsongen längs kusten
- Marknadsför kust och hav för nya besöksgrupper
- Utveckla utbudet av den kunskapsbaserade och ekologiskt baserade maritima besöksnäringen
- Ta vara på potentialen för tillväxt i besöksnäringen i Vänerns attraktiva miljö, liksom i andra insjöar med möjligheter att utveckla båt och sjöturism

xii) Effektivitet och samverkan i fritidsbåtsnäringen

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Bevara och utveckla Västsveriges ledande position som tillverkare av småbåtar
- Skapa ett väl fungerande och internationellt erkänt fritidsbåtskluster
- Verka för triple helix-samarbete inom fritidsbåtsektorn
- Öka antalet innovationer, företag och marknadsandelar för klustret
- Verka för hållbar utveckling av marinor och småbåtshamnar

xiii) Bevara och utveckla Västra Götalands maritima identitet

Inom detta område kan man identifiera ett antal inriktningsmål:

- Stärk skyddet av västkustens maritima miljö och bevara miljö kvaliteten
- Verka för bevarad och ökad tillgänglighet för allmänheten till strand- och kustområden
- Bevara kulturhistoriska miljöer och föremål vid både hav och inre vattenområden för att koppla samtiden till den maritima historien
- Satsa på utbildning om havet, dess betydelse och utmaningar
- Öka kunskapen om den maritima historien och dess betydelse för Västra Götalands utveckling
- Öka medvetenheten om sambandet mellan den historiska miljön och dagens maritima verksamheter och samhällsutvecklingen i stort
- Öka utbildningsinsatserna om havsmiljöns och den maritima sektorns betydelse och potential
- Skapa maritima besökscenter för skolungdom, allmänhet och tillresta besökare
- Utarbeta bevarandeplaner för historiskt betydelsefulla skärgårdsmiljöer
- Verka för ökade möjligheter till åretruntboende i skärgårdssamhällen
- Använd erfarenheterna från ostindiefararen *Götheborg* om hur det maritima kulturarvet kan användas som en plattform för samarbete och utveckling

6. Den maritima strategin som utgångspunkt för fortsatt utvecklingsarbete

6.1 Handlingsplan för den maritima strategin

Den maritima strategin bör följas av en tidsatt handlingsplan för den aktuella tidsperioden. I handlingsplanen bör man välja ut ett antal strategiska satsningar och nyckelaktiviteter som snabbt kan starta upp eller redan pågår i ett operativt arbete. Erfarenheten visar att om man samlas runt några kärnaktiviteter, genereras omgående nya initiativ och man skapar ringar på vattnet. Handlingsplanen bör också indikera resursbehov för genomförandet samt varifrån dessa skall hämtas.

Den maritima strategin ger också möjlighet för kommuner och kommunalförbund att utarbeta handlingsprogram för olika kustområden vid Västerhavet, Vänern, Vättern, kanalerna och Göta älv. Dessa kan spegla bredden i den maritima strategin eller ta fasta på enskilda profilområden, med utgångspunkt från strategin.

6.2 Resursbehov för den maritima strategin

Ett viktigt inslag i genomförandet av strategin är tillgången till utvecklingsmedel. Tillgången till offentlig finansiering kan vara avgörande för att få igång projekt som är strategiskt viktiga för hela sektorn eller branscher. Där spelar Regionen och Regionala Utvecklingsnämnden en viktig roll, liksom kommunalförbunden med maritima kluster samt de statliga utvecklingsresurserna.

De utvecklingsresurser som är tillgängliga genom EU-programmen är också viktiga i sammanhanget. Dessa är samordnade med regionala utvecklingsåtgärder under programperioden 2007-2013. Flera av programmen har ett gemensamt havsområde som geografisk gräns för samarbetet, t ex Nordsjöprogrammet, Kattegatt-Skagerrakprogrammet och Östersjöprogrammet. Interregionala satsningar som tar sin utgångspunkt i den maritima strategin ligger därför nära till hands.

6.3 Delregionala noder för utvecklingen

I Västra Götaland dominerar Göteborgsregionen inom de flesta maritima branscher. Det behövs också delregionala noder för att stödja den maritima utvecklingen i hela Västra Götaland. Det innebär att även andra delar av Västra Götaland än Göteborg bör ha möjlighet att bli utgångspunkt för strategiska insatser inom t.ex. båtindustrin/marin teknik, besöksnäringen, fiske- och vattenbruk samt utveckling av insjöfiske.

Strategin förutsätter att initiativ till samarbeten och projekt i Västra Götaland tas av t ex kommunalförbund, kommuner, branschorganisationer, företagskluster, nätverk av berörda aktörer, högskolor och FoU-institut. Västra Götalandsregionen kommer att följa detta arbete.

För närvarande pågår viktiga initiativ inom Fyrbodalsregionen, norra Bohuslän, Tjörn, Orust samt kommunerna vid Vänern och Vättern. Initiativen bygger på delregionalt och lokalt samarbete mellan företag, offentlig förvaltning, utbildning och FoU. Ofta är de infasade i det regionala tillväxtarbetet. De delregionala noderna för den maritima strategin är oumbärliga för att driva arbetet med att utveckla den maritima sektorn framåt.

6.4 Uppföljning och utvärdering av den maritima strategin

Det västsvenska maritima partnerskapet blir den sammanhållande plattformen för den maritima strategin i nära samarbete med Beredningsgruppen för regionutveckling, som också initierar utvärdering och revidering av den maritima strategin.

En strategi måste vara ett levande dokument. Omvärlden förändras och det är omöjligt att förutse allt som händer. Den maritima sektorn är stor ur ett globalt perspektiv varför omvärldsbevakning och prövning av den gemensamt upprättade målbilden måste vara ett pågående arbete.

6.5 Nationell maritim strategi

Syftet med den maritima strategin är att den skall stödja den maritima sektorns utveckling i Västra Götaland. Den kan ligga till grund för offentliga insatser och prioriteringar.

Men den maritima strategin i Västra Götaland syftar också till att påverka de nationella bedömningarna inom t.ex. närings-, miljö- och forskningspolitik. Det finns behov av en samlad maritim strategi, som är relevant för hela Sverige. Det påpekas också blåboken om EU:s havspolitik.³ I detta ingår ett samlat sektorsansvar för maritim forskning på motsvarande sätt som finns inom andra prioriterade områden. Västra Götaland har för avsikt att arbeta med den maritima strategin i nära samarbete med EU kommissionen och deras arbete med den integrerade maritima politiken.

Behovet av en nationell strategi och utvecklingspolitik har påvisats. I både Danmark och Norge samt flera andra europeiska länder har en nationell maritim strategi utarbetats. Det europeiska initiativet till en gemensam havspolitik har lett till initiativ i regeringskansliet som också kan leda till en välkommen svensk maritim strategi.

En jämförelse med andra betydelsefulla branscher kan göras. Idag finns sex nationella branschprogram i Sverige; flyg och rymdindustri, metallurgi, fordon, skog och trä, läkemedel/bioteknik/medicin samt IT och telekom. Med utgångspunkt från hur betydelsefull den maritima sektorn är för handel, effektiva och miljöanpassade transporter och en uthållig besöksnäring behöver Sverige ett sjunde nationellt program – ett maritimt program.

De regionala tillväxtprogrammen runt om i landet har kopplingar till relevant nationellt branschprogram. På samma sätt har den maritima strategin för Västra Götaland förutsättningar att bli en del av Västra Götalands regionala tillväxtprogram. Sambandet mellan regeringens tre prioriteringar – sysselsättning, regional utveckling och miljö – och den maritima strategins integration av dessa prioriteringar skapar utomordentliga förutsättningar för en sammanhållen strategi som kan gå från ord till handling.

³ Se länk till havspolitikerna på EU:kommissionens hemsida för GD Fiske och maritima frågor:
http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/pdf/BlueBook_IMP/EN_IMP_communication_final_COM_575.pdf

Fler exemplar kan beställas från:
Västra Götalandsregionen
Regionutvecklingssekretariatet
Box 1091
405 23 Göteborg

Elektronisk kopia finns på:
www.vgregion.se/maritimstrategi

